

В УКРАЇНІ ДИСКРЕДИТОВАНО ВДУМЛИВУ ТЕЛЕВІЗІЙНУ ЖУРНАЛІСТИКУ

Вадим Лубчак

Відомий український журналіст, ведучий програми “Прямим текстом”, що виходить на львівському телеканалі ZIK, Остап ДРОЗДОВ минулого тижня запуснув новий авторський проект у жанрі хард-ток-шоу з однойменною назвою Drozdov. Розпочати нову передачу стало можливим після відкриття навесні каналом київської студії, де відтепер щовівторка о 22.00 на прями ефіри ведучий запрошує найвідоміших і найавторитетніших особистостей країни, так би мовити, ньюзмейкерів тижня. Власне, про сам формат та ідею програми Остап детально розповів під час першого випуску, гостем якого стала Юлія Тимошенко. “День” натомість перед ефіром чергової програми поговорив із ним про виклики, що стоять перед каналом, який позиціонує себе як загальнонаціональний, принциповість та безпринципність українських журналістів.

– Телеканал ZIK відкрив студію в Києві й сьогодні вдало позиціонує себе як загальнонаціональний мовник. Які теми, на вашу думку, передусім треба порушувати, щоб контент каналу був однаково цікавий жителям заходу та сходу країни?

– Моя відповідь може вас здивувати – але я не вважаю, що будь-який телеканал (будь-яке ЗМІ, та й будь-хто) повинен бути цікавий усім. Оця руїна, яку ми маємо зараз, є наслідком страшної хвороби, що називається “догоджання”. На це хворіли і політики, й журналісти, й чиновники, й громадський сектор. У намаганнях підлаштуватися під усіх я вбачаю щось дуже конформістське. Зараз – час особистостей, індивідуальностей, персоналій. Журналісти мають перестати шукати оту сіреньку, середньостатистичну “цікавинку” для якомога більшої кількості глядачів. Бо це закінчується профанацією і примітивізацією. Саме ця хвороба призвела до того, що нині розумна людина відкрито зневажає телевізор. І правильно робить. Бо в нас повністю дискредитовано вдумливу телевізійну журналістику. За останні 20 років ми перетворили телебачення у безсмыслову розвагу, клоунаду. І навіть доленосні політичні розмови у студіях сприймаються суто як віртуальні бої на камеру. Тому вся тележурналістика опинилася на краю прірви. Треба відчайдушно рятувати саму себе й повертати смисли на голубі екрани. По той бік екрана сидить не імбецил, якого треба розсмішити чи відволікти, а розумна людина, яка має свою думку і готова вислухати іншу, щоб співставити зі своєю. Також я відчуваю гігантський запит на одкровення. На щось таке, що роздирає зсередини шкаралупу лінії чорно-білого мислення. Бути собою – це зараз найбільша розкіш. Тому не збираюся позбуватися своєї “львівськості” чи переходити на російську мову, аби бути “своїм” для східноукраїнського глядача. Я дуже радий, що ZIK прагне привнести на національний рівень свою регіональну самобутність. Просто стати київським каналом без збереження

свого західноукраїнського колориту – значить стати ніяким. Багато моїх колег, переїхавши до Києва, з часом стали ніякими. Це – головний виклик.

– У останньому інтерв'ю для програми “Прямим текстом” головний редактор “Дня” Лариса Івшина зауважила, що на українських телеекранах тривалий час були не ті люди, які цього заслуговують. А, як правило, шахраї, авантюристи, спекулянти, що вміло отримували ключові позиції в суспільній увазі...

– Мушу визнати, що ми, журналісти, несемо співвідповідальність за це. Мої колеги з центральних каналів зробили все, щоб Ганна Герман мала в десятки більшу глядабельність, ніж Оксана Забужко чи Євген Сверстюк. Але навіть тут я пропоную на це подивитися під дещо іншим ракурсом. Є дуже влучний вислів: “Чтоб дурь кожного была видна”. Ось це й є завданням журналістів. У моїй програмі розумні люди повинні виглядати розумними, щирі – щирими, а дурні – дурними. У цьому я вбачаю велику користь авторської журналістики. Вона підсилює ті якості політика, які він виявляє. Розумний виходить ще розумнішим – і навпаки. Я протестую проти того, щоб від журналіста вимагали “підтасовки” дійсності – мовляв, покажіть нам тільки мудрих і хороших. Ні, дорогенькі, ми вам показуватимемо тих, за кого ви проголосували. Непорядних і негідних зокрема, бо вони – свого роду дзеркало. Треба просто створити таку атмосферу в студії, щоб кожен політик виявив себе самого. І тоді “дурь кожного будет видна”. Тоді легше буде робити висновки.

– Майдан як гострота покликав нові типажі. Ви з цією думкою Лариси Івшиної погодилися. Чи надовго змінилася тенденція? Адже і сьогодні на екранах, зокрема в політичних ток-шоу, часто присутні “експерти”, які симпатизують сепаратистам.

– Майдан як гострота – це гарно сказано. Він дійсно покликав нові типажі. Але я скажу непопулярну річ. У новому парламенті так звана свіжа кров скурвиться ще швидше, ніж усі решта. Під виглядом “нових” дуже часто ідуть патріоти-говоруні, які свою неграмотність компенсують футболками “ПТН ПНХ”. Майдан породив нових героїв, які насправді не є такими. Повірте, бойові командири і всілякі сотники не хочуть жити на шість тисяч депутатської зарплати. Тому новоявлені герої обростуть машинами, квартирами і дорогими годинниками швидше за своїх колег. Крім того – ми ж узагалі нічого не знаємо про “нових”. Хто це? Які в них професійні здобутки? Патріотизм і сміливість не може перекрыти дилетантства і неграмотності. Одного героя я спитав, чи знає він щось про функціонування ПДВ – так він навіть розшифрувати аббревіатуру “ПДВ” не може. У нас народжується новий клас публічних осіб, які мають готове алібі “я воював за Україну”, але які не мають зеленого поняття, як її реформувати. Вперше я зіткнувся з цією проблемою ще під час Майдану, коли на програму часто витягував активістів. Частина з них не можна на гарматний вистріл підпускати до влади і серйозних процесів. Так, вони патріоти і сміливі люди, але вони за всіма показниками не дотягують навіть до рівня депутата райради. Це сумно, але це так. Я залишу це питання відкритим.

– Ще в березні в коментарі “Дню” військовий експерт Дмитро Тимчук зауважив, що інформаційною безпекою в Україні ніхто не займався.

– Інформаційна безпека – дуже підступний термін. На нього можна списати багато бздур. Ми хоч нині можемо заборонити всі російські телепродукти. Завтра ми можемо

заборонити всі фестивальні фільми, які дратують високоморальних бабусь, бо “не виховують нічого пунього”. Післязавтра ми можемо витурити Московський патріархат. І зробити багато чого, що дійсно очистить гуманітарний простір. Але! Це мало що змінить. Суспільство вже інфіковане. Людям набагато ближчі серіали про пітерських ментів, аніж серіал про аристократів із “Абатства Даунтон”. Я спеціально глянув на свіжі рейтинги: російський серіал, який зараз іде на “Інтері”, бере частку 28 %. Це катастрофа. Розстріляний Майдан, розпал українсько-путінської війни...

– Що з цим робити?

– Це неможливо заборонити чи скасувати. Я бачу велику психологічну проблему. Україноцентричний дискурс фатально боїться конкурувати з привнесеним чужиньцьким дискурсом. Він не хоче його перемагати. Він хоче його заборонити, виганяти – але не перемагати в конкурентний спосіб. Не пропонуючи якісної альтернативи. Всі наші фільми про Мазепу, Майдан чи Шептицького – жахливі й ганебні. Промоція українства закінчується парадом вишиванок. Ми готові 100 мільйонів зібрати на армію – але не готові будемо сприйняти голлівудського формату фільму про Голодомор, де все буде показано крізь приватну трагедію, а не колективну. Ми повністю програли свіжість бачення України. Вона досі здебільшого зашароварена, заплакана, знедолена й селянська. Маю надію, що Майдан привніс новий штрих: Україну починають бачити як успішну, модерну, різнопланову країну. І я велику надію покладаю на молодих розкутих людей, які носять кеди з різнокольоровими шнурівками, вчать іноземні мови, знайомляться в чатах і є сучасними. Класично розказувати їм про знедоленого Шевченка та героїчного Бандеру – це шлях у нікуди. На телеекран мусить зайти ультрасвіже бачення.

– Як правильно боротися з російською пропагандою? Дехто з медіа-експертів як порятунок бачить контрпропаганду, інші – послідовне розвінчуванням маячні, що ллється з кремлівських каналів.

– Знаєте, чого я остерігаюся? Що ми захочемо збудувати українську кісельовщину. Ми можемо прогавити той момент, коли наше телебачення почне бути симетричним до російського, тільки зі знаком плюс. Нам починає подобатися, коли з екрана лунає лише мітингова ура-патріотична риторика, коли інакомислячим не даватимуть слова, коли все навколо буде перемальоване в синьо-жовті кольори. Тут важливо “не загнатися”, бо жоден перефарбований паркан чи стовп не врятує від тієї іржі, якою просякнуті всі ми. Немає нічого підступнішого, ніж патріотичний маразм. Якщо так, то “вата” буває не лише колорадська. Я повторюю: *український дискурс повинен бути якісно кращим, ніж російський*. Шлях заборон – це шлях у Північну Корею. Ми повинні застосувати свою засадничу перевагу над Росією. На відміну від неї, ми – вільні, свобідні люди, які завжди протистоять державі, а не служать їй. Майдан за своєю суттю був глибоко плюралістичним. Україна стала спільною цінністю і україномовних, і російськомовних, і євреїв, і вірмен, і анархістів, і націоналістів, і митців, і айтішників. Україна стала спільною цінністю всіх, хто має спільне майбутнє, а не минуле. Це є момент зачаття модерної нації. І тому термін “інформаційна безпека” повинен обслуговувати не державу, а суспільство, яке є дуже різнобарвним. Я буду в безпеці тоді, коли побачу, як навколо нас формується україноцентричний гуманітарний простір, якому почнуть заздрити сусіди. Ми мусимо встояти перед авторитарними болячками, які сунуть зі сходу.

Скільки б ти не розвінчував маячню про розп'ятих дітей, це нічого не дасть. Головна проблема полягає в тому, що національне телебачення є абсолютно неавторитетне. Після 20 років поступової дебілізації свого власного глядача зараз неправильно звинувачувати його в тому, що українська контрпропаганда чомусь не діє. Вона й не буде діяти. Навіть зараз у луганських підвалах “местное население” слухає російські канали і вірить, що при Путіну пенсія буде 15 тисяч гривень. Апелювати до антиукраїнського ДНРівського глядача – марна справа.

Не треба вдаватися до жодної контр-пропаганди, яка лише уподібнює нас ворогові. *Треба творити здорове поле для здорового суспільства. І тому на часі – формувати якісне національне телебачення. Без шароварщини і вишиванок. Без млосного націонал-патріотичного пафосу. Без флегматичних медитацій на тему Трипілля та Козаччини. Це має бути надсучасне, модне, прогресивне телебачення. З динамічними новинами на західний лад. Із розкутістю. З яскравими шоу з українськими зірками. Зі здоровим українським епатажем. Із присутністю у просторі не членів-членкинь усіляких національних спілок, а сучасних прогресивних інтелектуалів, які зараз за бортом. Щойно це станеться – повірте, відпаде сама потреба комусь протистояти. Кисельовщина сама по собі програє, як неякісний неліквід.*

– Чому українські журналісти не проявляють послідовної позиції щодо принципів питань. Минулого тижня була чергова сумна річниця загибелі Георгія Гонгадзе. Проте влада й досі не довела “справу Гонгадзе” до логічного завершення, не назвавши замовників убивства. Більше того – сьогодні людину, проти якої виступав перший Майдан, Леоніда Кучму, роблять “миротворцем”, делегуючи його від України на перемовини з Росією та терористами. Чому журналісти сьогодні не помічають цих проблем та не говорять про них у голос?

– Тому що всі ми поспішаємо перегортати важкі сторінки. Сучасна Україна чомусь не вважає себе логічним продовженням кучмівської. Я вже змирився з тим, що дуже часто ми готові все забувати. Що казати про Гію – якщо ми забули про тих, хто поклав Небесну Сотню ще півроку тому. Ми готові пробачати всім і все – тільки б усе це чимшвидше закінчилося. Зауважте: наша історія всяяна трикрапками. Жоден історичний етап не має чіткого фіналу. Все – недо... Недосказане, недовершене, недотягнуте. Оце “недо...” стало національною рисою. Ми “недо...ходимо” до кінця. Скажу так: нас занадто багато, і ми надто різні, щоб бути єдиним кулаком тривалий час. Але я б не боявся компромісів. У глобальному вимірі це добре. Просто *не можна прощення плутати з безкарністю*. Я пояснюю це тим, що політики продовжують існувати паралельно до суспільства. І так з'являється Кучма на переговорах, Ярош – на зарплаті в олігарха, радикали на фінансуванні вчорашніх ворогів, Кличко – в тандемі з “папередніками” і так далі.

– Як ви оцінюєте рішення колег-журналістів балотуватися до парламенту? З одного боку це їхнє право й їхній вибір, з іншого – воно суперечить принципам, за які ці люди ще недавно виступали. Деякі люди пишуть у соціальних мережах, що почувають себе ошуканими від цієї звістки.

– Ви правильно зауважили – кожна людина має право на свій вибір. Це треба поважати. Хоча з журналістами – інша історія. Як не крути, тут пахне зрадою своєї про-

фесії. Я чудово розумію, наскільки спокусливим є шанс конвертувати свій особливий статус у задоволення свого самолюбства. Професія журналіста полягає в перманентному опонуванні до політики. Журналіст і політик – це дуалі. Балотування журналістів у парламент – це бажання стати своєю протилежністю. Коли журналіст іде самовисуванцем – це ще можна зрозуміти. Але коли знакові журналісти країни йдуть у провладну силу – це аут. Коли від одного з них я почув: “Мене запросили на місце, за яке люди платять гроші”, то просто “випав у осад”. Журналіст іде у список – при цьому знаючи, що в ньому купляються місця. Дожилися! Хоча наголошую: я поважаю право кожної людини міняти професію чи робити свій вибір. Але без викрутас.

– **Вам особисто не пропонували місця у списку?**

– Це треті вибори, на яких була нагода балотуватися. Тричі відмовлявся, бо не відчуваю себе готовим іти з професії. Та й не хочу грати вар’ята і когось переконувати, що буду чесно жити на шість тисяч гривень. А депутатський мандат ніяк не полегшить журналістську роботу, бо я й без того можу мати кулуарну інформацію.

– **У своїй новій колонці “Герої таки вмирають. Інколи намарно”, яка викликана новою “паузою” в євроінтеграції, ви пишете: “...Ми втрачаємо перспективу. Ми побоялися прийняти європейську незворотність. Ми далі захотіли побути собою”. Ми (країна) захотіли чи за нас (політики) захотіли? Як змінити ситуацію? Інститут громадянського впливу зараз може якимось чином нагадати політикам, за що стояв Майдан?**

– Днями я був на похороні мого сусіда, якого вбили в АТО. Під час перемир’я Андрія мобілізували і зробили штурмовим кулеметником, хоч навиків він не мав. Бронезилет та амуніцію дали волонтери. Він залишив двох дітей. Той убивця, хто вистрелив у Андрія, підпадає під амністію. Його не покарають. А мого сусіда немає в живих. Я не розумію цього гіркого девізу “Герої не вмирають”. Ні. Герої вмирають. Герої ще й як вмирають! Їхні смерті – безглузді й непотрібні. Особливо тепер, коли терористи будуть амністовані, та ще й отримають шикарне самоврядування, якому задрить уся країна. Ми забули, з чого все почалося. Євромайдан – так називається наша Революція. Мене взагалі не цікавить Україна – якщо вона не буде європейською. Бо “просто Україну” ми й так мали на момент початку Революції. “Просто Україна” нас не влаштовує. Нам потрібна європейська країна – бо за це гинули люди. А зараз я бачу, що ми потихеньку починаємо погоджуватися на “просто Україну”, в якій убивця мого сусіда завтра стане або законно обраним депутатом, або прокурором. Революція передбачала незворотність європейського вибору. І тут жодних компромісів не може бути. Сама по собі Україна – це порожній акваріум без води, який треба наповнити змістом. Цим змістом є Європа як поняття, як набір стандартів. Тому ми повинні подолати самих себе. Наш ворог – це наші старі звички “рішати питання”, “лівачити” й прогинатися. Якщо ми залишимося собою – то надовго застрягнемо у міжчассі між учорашнім СРСР і нинішнім олігархатом. Треба зробити надзусилля. Інакше вся ця масакра з тисячами жертв не матиме жодного сенсу.

“День”, 26 вересня 2014 р.